

6- Lafızların tebeddülüyle mana tebeddül etmez, bâki kalır. Kabuk parçalanır, lüb bâki ve sağlam kalır.

İ'lem eyyühe'l-aziz! Lafızların tebeddülüyle mana tebeddül etmez, bâki kalır. Kabuk parçalanır, lüb bâki ve sağlam kalır. Libası yırtılır, cesedi sağlam, bâki kalır. Ceset ölüp dağılırsa da ruh bâki kalır. Cisim ihtiyarlanırsa enaniyet genç kalır. Çokluk, cemaat dağılır amma vâhid-i fert bâki kalır. Kesret bozulur, vahdet bâkidir. Madde kırılır, nur bâkidir.

Binaenaleyh ömrün bidayetinden sonuna kadar devam eden mana, çok cesetleri tebeddül ve tavırdan tavıra intikal ve devirden devire yuvarlandığı halde vahdetini, bekasını muhafaza ettiği gibi ölüm hendeğini de atlayarak salimen ebed yoluna devam edecektir.

Maahâzâ her vakit “Fenaya hazır ol!” emrini intizar eden zeval ve bekasız maddiyatta, şu hıfz ve muhafaza düsturu, beka ile çok münasebettar olan ruh ve manada da caridir.

“Lafızların tebeddülüyle mana tebeddül etmez, bâki kalır.”

“Lafızların tebeddülüyle mana tebeddül etmez, bâki kalır.” Yani bir hakikat farklı kelimelerle ifade edilse de, o hakikatin özü değişmez. Kelime sadece mananın elbisesidir. Elbise değişir, fakat içindeki beden aynı kalır. Lafız başkalaşır, fakat taşıdığı mana yerinde durur.

Bir hakikat bazen Arapça, bazen Türkçe, bazen başka bir dille ifade edilir; fakat ifade değişti diye hakikatin kendisi değişmez. Mesela “su”, Arapçada “ماء”, İngilizcede “water” diye söylenir. Lafız üç ayrı şekle girmiştir; fakat içilen şey yine sudur. Demek ki lafız kabuk gibidir, mana ise özdür.

“Kabuk parçalanır, lüb bâki ve sağlam kalır.”

Burada “lüb”, öz ve çekirdek demektir. Kabuk dış taraftır; öz ise asıl kıymetli kısımdır. Kabuk kırılabilir, parçalanabilir, çürüyebilir; fakat içindeki öz sağlam kalabilir.

Mesela bir ceviz düşünelim. Cevizin kabuğu kırılır, dağılır, yere saçılır; fakat içindeki yenilecek kısım sağlam kalır. Hatta kabuğun kırılması bazen özün ortaya çıkmasına vesile olur. Aynı şekilde insanın dış şartları, dili, bedeni, makamı, elbisesi değişir; fakat içindeki iman, mana, ruh ve şahsiyet hakikati bâki kalır.

“Libası yırtılır, cesedi sağlam, bâki kalır.”

Libas elbise demektir. Elbise bedeni örten geçici bir kıftır. Elbise yırtılınca insan yok olmaz; sadece üzerindeki örtü değişmiş olur.

Mesela bir askerin üniforması yırtılsa asker ölmez. Bir talebenin kıyafeti eskise ilmi kaybolmaz. Bir insanın elbisesi değişse şahsiyeti değişmez. Buradaki misal şunu anlatır: Dış kalıplar, suretler, şekiller ve görünüşler bozulabilir; fakat onların altında bulunan asıl varlık devam eder.

“Ceset ölüp dağılırsa da ruh bâki kalır.”

Bu cümlede mesele daha derin bir mertebeye taşınıyor. Elbise bedene nispetle ne ise, beden de ruha nispetle bir libas gibidir. Elbise yırtılınca beden kalır; beden dağılsa da ruh kalır.

Mesela ampul kırılrsa elektrik hakikati yok olmaz. Radyo bozulsa yayın yok olmaz. Ayna kırılrsa güneşin ışığı yok olmaz. Beden ruhun dünyadaki cihazı ve aynasıdır. Ölümle beden dağılır; fakat ruh, Allah’ın izniyle varlığını devam ettirir. Çünkü ruh, beden gibi dağılmaya mahkûm maddî bir terkeb değildir.

“Cisim ihtiyarlanırsa enaniyet genç kalır.”

Cisim yaşlanır, saç beyazlar, yüz kırışır, kuvvet azalır. Fakat insanın içindeki “ben” duygusu, yani kendini kendisi olarak bilme şuuru aynı tazelikte devam eder.

Bir insan çocukken “ben” der, gençken “ben” der, ihtiyarken yine “ben” der. Bedeni defalarca değişmiş, hücreleri yenilenmiş, siması yaşlanmış olabilir; fakat içindeki şahsiyet hissi, kendini aynı kişi olarak bilmesi devam eder. İşte bu, insanın sadece bedenden ibaret olmadığını gösteren kuvvetli bir işarettir.

“Çokluk, cemaat dağılır amma vâhid-i fert bâki kalır.”

Çokluk dağılabilir, kalabalık çözülür, cemaat ayrılır; fakat o çokluğun içinde bulunan bir fert kendi varlığını devam ettirebilir. Burada kesretin faniliğine karşı ferdiyetin ve vahdetin daha kalıcı oluşuna dikkat çekilir.

Mesela bir sınıf mezun olur, talebeler dağılır; fakat her bir talebe kendi hayatına devam eder. Bir ordu terhis edilir, bölük dağılır; fakat askerler fert fert varlıklarını sürdürür. Bir ağaçtan yapraklar dökülür; fakat ağacın kökü ve hayat merkezi devam eder. Çokluk bozulur; ama birlik noktası kalır.

“Kesret bozulur, vahdet bâkidir.”

Kesret çokluk demektir; vahdet birlik demektir. Çok olan şeyler dağılmaya daha müsaittir. Birleşik yapılar bozulabilir; fakat onları bir arada tutan birlik manası daha derin ve daha kalıcıdır.

Mesela bir bina taşlardan meydana gelir. Taşlar dağılırsa bina sureti bozulur; fakat mimarın planındaki birlik fikri kaybolmaz. Bir kitap sayfalardan oluşur. Sayfalar yırtılsa, o kitabın manası hafızalarda, başka nüshalarda veya asıl ilmî hakikatte devam edebilir. Çokluk kırılır; fakat o çokluğa mana veren birlik hakikati kalır.

“Madde kırılır, nur bâkidir.”

Madde parçalanır, eskir, çürür, yanar, dağılır. Fakat nur, yani mana, hakikat, ilim ve ruhani değer maddeden daha latif olduğu için madde gibi kırılmaz.

Mesela bir lambanın camı kırılır; fakat ışık hakikati başka bir lambada yine görünür. Bir Mushaf'ın kâğıdı yıpranabilir; fakat Kur'an'ın manası ve nuru bâkidir. Bir âlim vefat eder; fakat anlattığı hakikatler talebelerinde, kitaplarında ve kalplerde yaşamaya devam eder. Demek ki madde fanidir; mana ve nur daha kalıcıdır.

“Binaenaleyh ömrün bidayetinden sonuna kadar devam eden mana...”

Yani bütün bu misallerden çıkan netice şudur: İnsanın ömrünün başından sonuna kadar

devam eden bir mana vardır. Çocukluk, gençlik, olgunluk ve ihtiyarlık değişir; fakat insanın içindeki “ben aynı benim” dediği şahsiyet manası devam eder.

Mesela beş yaşındaki bir çocukla yetmiş yaşındaki hâli arasında beden bakımından büyük fark vardır. Fotoğraflara bakınca sanki başka başka suretler görünür. Fakat insan yine “bu benim çocukluğum, bu benim gençliğim, bu benim ihtiyarlığım” der. Demek ki değişen bedenlerin arkasında değişmeyen bir şahsiyet manası vardır.

Çok cesetleri tebeddül ve tavırdan tavıra intikal ve devirden devire yuvarlandığı halde

Burada insan ömrü boyunca sanki birçok ceset değiştirmiş gibi tasvir edilir. Çocuk bedeni gider, genç bedeni gelir. Genç bedeni gider, ihtiyar bedeni gelir. İnsan bir tavırdan başka bir tavra, bir devreden başka bir devreye geçer.

Mesela tırtılın kelebeğe dönüşmesi gibi, insan da ana rahminden bebekliğe, bebeklikten çocukluğa, çocukluktan gençliğe, gençlikten ihtiyarlığa geçer. Her safhada suret değişir; fakat hayat çizgisi ve şahsiyet bağı kopmaz. Bu da ölümün de başka bir tavra geçiş olabileceğini akla yaklaştırır.

vahdetini, bekasını muhafaza ettiği gibi ölüm hendeğini de atlayarak salimen ebed yoluna devam edecektir.

İnsan bütün bu değişimlere rağmen birliğini korur. Yani kişi kendisini parça parça, kopuk kopuk varlıklar olarak değil; tek bir şahsiyet olarak bilir.

Mesela çocukluk hatırasını hatırlayan ihtiyar bir insan, “o çocuk bendim” der. Hâlbuki bedeni tamamen değişmiştir. Fakat ruhî birlik devam ettiği için kendisini aynı kişi olarak kabul eder. İşte bu devam eden birlik, ruhun bekasına kuvvetli bir işarettir.

Burada ölüm bir “hendek” gibi tasvir edilir. Hendek, yolun sonu değil; aşılması gereken bir geçittir. İnsan ruhu dünyadaki değişim hendeklerini nasıl geçmişse, ölüm hendeğini de Allah’ın izniyle geçerek ebed yoluna devam edecektir.

Mesela ana rahmindeki çocuk için doğum bir ölüm gibi görünebilir. Çünkü alıştığı âlem kapanır. Fakat aslında doğum, daha geniş bir âleme çıkıştır. Aynı şekilde ölüm de dünya hayatının kapanmasıdır; fakat ruh için ebedî âleme açılan bir kapıdır. Beden kabir tarafında kalır; ruh ise berzah ve ahiret yolculuğuna devam eder.

Maahâzâ her vakit “Fenaya hazır ol!” emrini intizar eden zeval ve bekasız maddiyatta, şu hıfz ve muhafaza düsturu, beka ile çok münasebettar olan ruh ve manada da caridir.

“Maahâzâ” bununla beraber demektir. Burada deniliyor ki: Maddî şeyler aslında her an yok olmaya hazırdır. Madde, fani ve geçicidir. Her şey eskir, solar, kırılır, ölür, dağılır.

Mesela çiçek solar, demir paslanır, bina yıkılır, beden yaşlanır. Maddî âlem devamlı değişme, çözülme ve yok olma emrine maruzdur. Buna rağmen Allah, bu fani maddede bile bir hıfz ve muhafaza kanunu işletiyor. Tohumda ağacın programını saklıyor, hafızada hatıraları tutuyor, DNA’da bedeninin planını muhafaza ediyor, kâinatta nizamı koruyor.

“Şu hıfz ve muhafaza düsturu...”

Bu ifade, Allah’ın kâinatta koyduğu koruma kanununa dikkat çeker. Yani Cenab-ı Hak fani şeylerde bile manaları, şekilleri, programları ve neticeleri muhafaza ediyor.

Mesela bir incir çekirdeğinin içinde koca incir ağacının programı saklanır. Bir insanın hafızasında yıllar önce yaşadığı bir olay korunur. Bir ses kaydı küçük bir cihazda saklanabilir. Bir kitapta yazarın ilmi muhafaza edilir. Fani maddede bile böyle kuvvetli bir muhafaza varsa, ruh gibi latif ve bekaya daha münasip bir varlığın yokluğa atılması düşünülemez.

“Beka ile çok münasebettar olan ruh ve manada da caridir.”

Yani fani maddede bile muhafaza kanunu işliyorsa, bekaya daha uygun olan ruh ve mana âleminde bu kanun elbette daha kuvvetli işler. Ruh, maddeden daha latif, daha nuranî ve bekaya daha kabiliyetlidir.

Mesela kâğıt yanar ama içindeki ilim başka zihinlerde devam eder. Beden ölür ama ruh devam eder. Dil değişir ama hakikat kalır. Dünya yıkılsa bile Allah’ın ilminde, kudretinde ve ahiret âleminde hiçbir şey zayi olmaz. Bu yüzden insanın ruhu, ameli, niyeti, imanı, duası ve manevî şahsiyeti ölümle yokluğa gitmez; muhafaza edilir ve ebed yolunda karşısına çıkar.

Netice:

Bu bölüm bize şunu ders verir: **Değişen kabuktur, kalan özdür. Değişen lafızdır, kalan manadır. Değişen bedendir, kalan ruhtur. Değişen kesrettir, kalan vahdettir. Değişen maddedir, kalan nurdur. Değişen şeylerin arkasında değişmeyen bir hakikat vardır.**

İnsan ömrü boyunca defalarca beden değiştirir gibi hâlden hâle geçer; fakat “ben” dediği mana hep devam eder. Bu devamlılık, ölümden sonra da ruhun bekasına işaret eder. Çünkü dünyada fani maddeleri bile muhafaza eden Allah, elbette bekaya en layık olan ruhu ve

manayı zayı etmeyecektir.